

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 338:664.1

Башнянин Г.І., д.е.н., професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Львівська комерційна академія

Лінтур І.В., к.е.н.,
доцент кафедри обліку та фінансів
Мукачівський державний університет

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ

Башнянин Г.І., Лінтур І.В. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення. У даній статті розглянуто питання, які стосуються економічної сутності і методичних основ оцінки фінансової стійкості підприємства, розглянуто теоретичні аспекти впливу різних чинників на зростання чи зменшення фінансової стійкості підприємств. Також у статті проаналізовано основні підходи визначення «фінансова стійкість» підприємства, визначено основні показники, які забезпечують фінансову стійкість підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансові ресурси, платоспроможність, забезпечення фінансової стійкості, чинники впливу на фінансову стійкість.

Башнянин Г.И., Линтур И.В. Финансовая устойчивость хозяйствующего субъекта и пути ее улучшения. В данной статье рассмотрены вопросы, касающиеся экономической сущности и методических основ оценки финансовой устойчивости предприятия, рассмотрены теоретические аспекты влияния различных факторов на рост или уменьшение финансовой устойчивости предприятий. Также в статье проанализированы основные подходы определения «финансовая устойчивость» предприятия, определены основные показатели, которые обеспечивают финансовую устойчивость предприятия.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, финансовые ресурсы, платежеспособность, обеспечение финансовой устойчивости, факторы влияющие на финансовую устойчивость.

Bashnyanyn H.I., Lintur I.V. Financial stability of corporate entities and how to improve them. This article deals with issues concerning the economic essence and methodical fundamentals of assessing the financial sustainability of the enterprise, the theoretical aspects of factors on the growth or reduction of the financial sustainability of enterprises. Also in the article we analyzed the basic approaches to the definition of «financial stability» of the enterprise, the main indicators that ensure the financial stability of the company.

Keywords: financial stability, financial resources, solvency, financial stability, factors affecting financial stability, system parameters.

Постановка проблеми. Сьогоднішній стан української економіки супроводжується новим етапом реформ, посиленням економічної та політичної кризи, зростанням невизначеності та мінливістю умов господарювання, вимагаючи від суб'єктів гос-

подарювання швидкої та гнучкої реакції на зміну чинників зовнішнього середовища. Усі ці обставини передбачають впровадження ефективних механізмів управління на підприємстві, за допомогою яких підприємство здатне було б швидко сприйняти зміни, іден-

тифікувати їх і таким чином забезпечити відповідну адаптацію господарської, фінансової та інвестиційної діяльності. Тому важливим питанням для підприємств є забезпечення їх фінансової стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань, щодо покращення фінансового забезпечення, а саме створення умов для фінансово стійкої діяльності господарюючих суб'єктів, займалися багато вітчизняних і зарубіжних учених, всі свої дослідження вони висвітлили у наукових працях. Зокрема, це праці: Е. Альтмана, І. О. Бланка, О. І. Барановського, Ф. Ф. Бутинця, О. Г. Білої, О. М. Волкової, Л. А. Лахтіонової, Є. В. Мниха, О. В. Павловської, Н. О. Русак, В. А. Русак, Г. В. Савицької, В. К. Савчука, О. О. Терещенка, В. В. Чепурко, А. Д. Шеремета та інших учених. Незважаючи на велику кількість праць, які присвячені проблемам оцінки та управління фінансовою стійкістю підприємств, у світі практично відсутні розробки щодо формування цілісного процесу управління нею в сучасних умовах, що поглиблює актуалізацію дослідження в цьому напрямку.

Метою статті є дослідження економічної сутності фінансової стійкості, її визначальних факторів, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення методики її управління.

Виходячи із запропонованої мети, були поставлені наступні завдання:

- висвітлити теоретичні питання, що стосуються сутності фінансової стійкості та її значення для суб'єктів господарської діяльності;
- охарактеризувати типи фінансової стійкості та основні фактори, які впливають на неї;
- розглянути підходи щодо оцінки фінансової стійкості;
- розглянути фактори, які спричиняють зниження та фактори, які забезпечують зростання фінансової стійкості підприємства.

Виклад основного матеріалу. Важливою умовою функціонування й розвитку будь-якого суб'єкта господарювання, як бізнес-процесу, є його фінансова стабільність. Якщо підприємство фінансово стійке, то

воно в стані «витримати» несподівані зміни ринкової кон'юнктури, і не опинитися на краю банкрутства.

Фінансова стійкість – це здатність підприємства чи організації, в повній мірі функціонувати і розвиватися, а також зберігати рівновагу балансу як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі, що гарантує здатність підприємства вчасно розплачуватися з кредиторами, а також інвестиційну привабливість. Фінансову стійкість і стабільність підприємства забезпечує його виробнича, комерційна і фінансова діяльність.

Найповнішим визначенням фінансової стійкості суб'єкта господарювання видається наступне: властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але і функціонувати і розвиватися.

З даного визначення чітко випливає, що на фінансову стійкість впливають зовнішні і внутрішні фактори. Ступінь впливу даних факторів і фінансових ризиків на фінансову діяльність підприємства залежить від кон'юнктури фінансового ринку і зміни економіко-політичної ситуації в країні [1].

Слід відзначити, що фінансова стійкість повинна характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, який би відповідав вимогам ринку і водночас задовольняв потреби розвитку підприємства.

Загалом вчені розглядають чотири типи фінансової стійкості:

- перший тип фінансової стійкості – абсолютна стійкість фінансового стану підприємства, коли запаси і витрати менше суми власного оборотного капіталу та кредитів банку під товарно-матеріальні цінності;
- другий тип фінансової стійкості – нормальна стійкість фінансового стану, коли гарантується платоспроможність підприємства;
- третій тип фінансової стійкості – нестійкий (передкризовий) фінансовий стан, коли відбувається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відтворення рівноваги платіжних засобів і

платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних джерел засобів в оборот підприємства;

– четвертий тип фінансової стійкості – кризовий фінансовий стан, коли підприємство знаходиться на межі банкрутства, за якого запаси і витрати більші суми власних оборотних коштів, кредитів під товарно-матеріальні цінності та залучених тимчасово вільних джерел засобів. Рівновага платіжного балансу в даній ситуації забезпечується за рахунок прострочених платежів по оплаті праці, кредитах банку, постачальниках, бюджету тощо [3].

Як бачимо недостатня фінансова стійкість суб'єкта господарювання може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для диверсифікації бізнесу і взагалі функціонування суб'єкта господарювання. Надлишкова фінансова стійкість також має негативні наслідки, тому що вона спричинює сповільнення розвитку виробничо-господарської діяльності через збільшення надлишкових запасів і резервів на підприємстві.

Тому для запобігання такої ситуації та визначення типу фінансової стійкості на підприємствах, використовують систему показників оцінки фінансової стійкості.

Система показників, які використовуються для оцінки фінансової стійкості суб'єкта господарювання, має відповідати таким вимогам:

– фінансові коефіцієнти мають бути інформативними й повинні давати повну картину фінансової стійкості підприємства;

– для всіх фінансових коефіцієнтів потрібно давати нормативи мінімально задовільного рівня або діапазону змін;

– коефіцієнти розраховуються лише за даними бухгалтерської звітності підприємств;

– в економічному сенсі фінансові коефіцієнти повинні мати однакову спрямованість, наприклад зростання коефіцієнта означає поліпшення фінансового стану;

– фінансові коефіцієнти мають сприяти проведенню рейтингової оцінки підприємства як порівняно з іншими підприємствами, так і за низку періодів [5].

Для оцінки рівня фінансової стійкості використовують наступні показники:

– коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів;

– коефіцієнт автономії (платоспроможності);

– коефіцієнт маневреності власних коштів;

– коефіцієнт ефективності використання власних коштів;

– коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна;

– коефіцієнт концентрації власного капіталу (коефіцієнт автономії, коефіцієнт незалежності).

1) коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів характеризує структуру фінансових ресурсів підприємства. Розраховується як частка від розподілу суми позикових коштів на суму власного капіталу.

2) коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу) характеризує частку коштів, вкладених власниками підприємства в загальну вартість майна. Нормальне мінімальне значення коефіцієнта автономії орієнтовано оцінюється на рівні 0,5, що припускає забезпеченість позикових коштів власними, тобто, реалізувавши майно, сформоване із власних джерел, підприємство зможе погасити зобов'язання.

3) коефіцієнт маневреності власних коштів характеризує степінь мобільності використання власного капіталу, він показує частку власних коштів, вкладених в оборотні активи.

4) коефіцієнт ефективності використання власних коштів показує скільки прибутку дає 1 грн. власних коштів.

5) коефіцієнт використання фінансових ресурсів (усього майна) дає змогу визначити, за який період одержаний прибуток може компенсувати вартість майна.

6) коефіцієнт концентрації власного капіталу (коефіцієнт автономії, коефіцієнт незалежності) – визначає частку коштів власників підприємства в загальній сумі коштів, вкладених у майно підприємства. Характеризує можливість підприємства виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок використання власних коштів, незалежність його функціонування від позикових коштів [4].

Визначивши фінансову стійкість суб'єкта господарювання, слід звернути увагу на

чинники, які впливають на її зниження або зростання, адже визначивши причину зниження, можна правильно побудувати стратегію щодо забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Отже, можна назвати такі основні внутрішні чинники, які істотно впливають на фінансову стійкість підприємства:

- належність підприємства до певної галузі;
- структура продукції, що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті;
- розмір сплаченого статутного капіталу;
- структура витрат, їх динаміка у порівнянні з прибутком;
- розмір фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви.

Також вагомий вплив на підприємство і його фінансову стійкість спричиняють зовнішні фактори:

- економічні процеси, які відбуваються в економіці країни;
- політична ситуація в країні;
- податкова політика;
- технологічний розвиток;
- платоспроможність споживачів;
- фінансово – кредитна законодавча база;
- соціальна ситуація в суспільстві;
- конкуренція;
- стан фінансового і страхового ринку [2].

З вищеперерахованих чинників, ми бачимо, що більшість з них негативно впливає на фінансову стійкість підприємств в Україні. Сучасний стан економіки країни залишає бажати кращого: в Україні на сьогоднішній день вирує важка економічна криза, відбуваються різні інфляційні процеси. Політична ситуація також негативно

впливає на підприємства, адже через воєнні дії в країні, підвищуються ціни на все, й як наслідок споживачі втрачають свою платоспроможність, зменшується попит на товари, падають обсяги доходів та прибутків підприємств. Одним з основних факторів, які впливають на фінансову стійкість є неконкурентоспроможність українських товарів на світовому ринку. Підприємство не може впливати на ці чинники, тому в таких умовах, необхідно правильно побудувати стратегію управління фінансовою стійкістю, шукати шляхи її покращення.

Покращення рівня фінансової стійкості підприємства може відбутись лише при досягненні певних цілей:

- усунення неплатоспроможності підприємства;
- зміна фінансової стратегії для прискорення економічного зростання;
- зниження обсягів споживання інвестиційних ресурсів підприємства у поточному періоді.

Слід відзначити, що найбільше темпи росту показників фінансової стійкості залежать від рентабельності продажу, обіговості капіталу, фінансової активності зі залучення коштів, норми розподілу прибутків на інвестиційні потреби [5].

Висновок. Отже, фінансова стійкість відображає такий стан фінансових ресурсів і такий ступінь їхнього використання, при якому підприємство здатне забезпечити безперебійний процес функціонування виробництва, а також затрати на його диверсифікацію й модернізацію. А сам процес забезпечення фінансової стійкості підприємства має бути спрямований на мінімізацію негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства.

Список літератури:

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навчально-методичний посібник. – К.: 2009. – 328 с.
2. Партин Г.О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. – 2010. – № 10. – С. 276-279.
3. Фролова Т.О. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. / Т.О. Фролова. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 253 с.
4. Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С. Финансы предприятий. – М., ИНФРА-М, 1998.
5. Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА-М, 1996.